

Mértékadó

A painting of a woman in traditional Hungarian folk dress, including a blue headscarf and a dark floral vest over a white blouse. She is holding a baby wrapped in a pink blanket. The background is dark and textured.

Kultúra • Tv- és rádióműsor

2023. július 10–16.

Glatz Oszkár
emléke és képei Bujákon

Esztergomi és tihanyi kiállítások

Könyv: Úton egy jobb világ felé

Film: Asteroid City

Megérzem a föld szagát, és úgy érzem, itthon vagyok

Glatz Oszkár emléke és képei Bujákon

Glatz Oszkár (1872–1958) Kossuth-díjas magyar festőművész 1890-ben Hollósy Simonnál, majd a párizsi Julian Akadémián tanult. 1896-ban részt vett a nagybányai festőcsoport megalakításában. Művészi munkásságának kiemelkedő korszaka volt az a közel negyven esztendő, melynek során vászonra vitte a bujáki tájat és az ott élő embereket.

Az alig több mint kétezer ember által lakott Buják község Nógrád vármegyében, a Cserhát hegység keleti, délkeleti lejtőjén terül el. Népességének nagyobb része a mezőgazdaságban dolgozik. Marti József, a bujáki Szent Márton-plébániatemplom esperes plébánosa a település nevének lehetséges eredetéről elmondta: Buják körül van véve erdővel, ahol vészhelyzet esetén el is bújhatott a falu lakossága. Glatz Oszkárrel kapcsolatban pedig elmondta: Gréczi László újságíró a közelmúltban a plébániatemplomnak adományozta a festőművész *Jézus a bujáki hívek körében* című, 60 × 80 centiméteres festményét, amit az oltár közelében helyeztek el.

A templomtól nem messze van a Glatz Oszkár Művelődési Központ, amely otthont ad a művész képeinek. Molnárné Bódi Piroska, az intézmény egykori igazgatója elmondta: Glatz Oszkár közel negyven évig alkotott a faluban. Képein megörökítette a

bujáki embereket, a falut és környékét, s festményeivel világhírvé tette a település népviseletét. A táj szépsége és a népviselet volt az, ami ilyen hosszú időn át itt tartotta a festőművészt.

A tárlatvezető felidézte, hogyan és mikor került Glatz Oszkár Bujákra. Járt a országot, eljutott a Dunántúl egy részére, majd a Mátra környékére. Bujákra először 1908-ban látogatott el, Ecseg felől érkezett a falu határába. „A késő délutáni órákban az alkonyi napsütésben megpillantotta a domboldalon szétszórtan elhelyezkedő zsupfedeles házakat a virágos kertekkel, a színek kaval-kádját látta maga előtt. Megállt, és így szólt: Megtaláltam, amit mindig is kerestem.” A szép tájat, az abba harmonikusan illeszkedő falut és az ott élők népviseletét azután a néprajzkutató alaposságával örökítette meg. Ekkor vallotta magáról, hogy ő való-jában paraszt festő: „Ha van lélekvandorlás, utolsó inkarnációm-ban feltétlenül paraszt voltam, hiszen falun mindent szeretek, a dombjától az erdejéig, a szántóföldjéig, az utolsó csirkéig.”

A központ egykori igazgatója elmondta: Buják 1983-ban kapta ezt a nagy értékű gyűjteményt a festő középső, Henrik nevű fiának özvegyétől. Az akkori tanácselnök, Patkós István kereste fel őt Glatz Oszkár leghíresebb bujáki modelljének, Szép Bözsi néninek a közreműködésével. Ő tartotta a legtovább a kapcsolatot a Glatz családdal. Patkós István többször meglátogatta az idős hölgyet, és az egyik alkalommal megemlítette neki: nagy örömeükre szolgálna, ha a festményekből, amik itt készültek a faluban, adományozna nekik néhányat. Arra gondolni sem mert, hogy annyi képet kapnak, amennyiből később egy állandó kiállítást lehet létrehozni. A hagyaték hetvenöt festményből áll, ebből harminchét Glatz-kép látható a tárlaton, ezek voltak kiállítható állapotban. Ezekon felül látható még néhány Glatz feleségének, Wildner Máriának és a középső fiuknak, Glatz Henriknek a képeiből is.

Molnárné Bódi Piroska szavaiból az is kiderül: Bujáknak huszonöt évig nem volt lehetősége arra, hogy méltó körülmények között helyezze el a festményeket, ezért Salgótarjánban, a Nógrádi Történeti Múzeum raktárában őrizték őket, míg aztán 2007-ben pályázati pénzből sikerült felújítani a korábban nagyon rossz állapotban lévő művelődési házat. Akkor alakították ki ezt a galériát, amit 2008. február 13-án nyitottak meg. Azóta állandó kiállításon mutatják be a látogatóknak a festményeket. A tárlatot az ARTTÉKA Művészet Határok Nélkül Egyesület rendezte be Lencsés Zsolt festő- és freskóművész vezetésével. Bár a budapesti XII. kerületi önkormányzat tulajdonában és Kecskeméten is több Glatz-alkotás található, minden valószínűség szerint itt, Bujákon van a legtöbb.

A gyűjteményt egyébként nem sokkal az állandó kiállítás megnyitása előtt el akarta perelni Bujáktól Glatz Oszkár egyik oldalági leszármazottja. Az elsőfokú ítélet az ő javára döntött. Az adományozási szerződésben ugyanis volt egy kitétel, miszerint közcélra ado-

mányozzák a gyűjteményt, a képek pedig huszonöt évig raktáron voltak. Az akkori bujági jegyző, Tózsér Zsolt azonban megfellebbezte az ítéletet, s a bíróság másodfokon azt a döntést hozta, hogy a gyűjtemény végleg Bujákon maradhat.

A Glatz Oszkár Művelődési Központ egykori igazgatója öt éve nyugdíjas, azóta ő az állandó tárlatvezető. Nagyon nagy lelkesedéssel és hozzáértéssel mesél nekünk, feltárva a képek keletkezésének történetét is.

A legjelentősebb bujági vonatkozású festmény a *Templomozás, körmenet* című. Az előtérben az imént már említett Szép Bözsi néni látható, még nagyon fiatalon. Ő úgy mesélte, hogy amikor Glatz Bujákra jött, először az édesanyját kezdte el festeni, aki a kép bal oldalán látható, a második fekete kendős asszony. Szép Bözsi mindössze féléves, karon ülő kislány volt, amikor Glatz először lefestette, s aztán később, fiatalkorában, a lánypajtásaival együtt is, majd felnőtként is többször. A Glatz-kiállítás 2008-as megnyitásakor még tíz egykori modell élt a faluban, ma már csak egy van életben közülük. A *Világúndor* című képen

Önarckép

nyek, a művész nagyszerűen tudta ábrázolni őket is. A falu északi részén van egy magas, sík terület, amit az itteniek Feketőnek hívnak. Ez volt a település legelője. Régen a gyerekekre bízta az állatokat, kihajtották ide a báránycákat, a libákat, kecskéket. A gyerekek eljászogattak, míg az állatok legeltek. A festő gyakran kiment közéjük, és ha olyan témát látott, ami megtetszett neki, lefestette.

Bözsi imádkozik

Virágszedő gyerekek

Tyúktolvaj

látható egykori kislány is élt még 2008-ban, ott volt a megnyitón a családjával. Felidézte, hogyan készült róla a kép: abban a szegény világban egy-egy parasztszaládban sok gyerek született, sok volt az éhes száj. A gyerekeknek is dolgozniuk kellett. Az édesanyja kiküldte reggel a szőlőhegyre gyomlálni. Glatz Oszkár éppen ott festegette. Buják egy völgyben épült, és a festő a falut körülvevő magasabb részekben szeretett üldögélni. Előfordult, hogy nem is festett, csak vitte a hóna alatt a háromlábú, összecsucukható székét, fölment valamelyik magaslatra, s gyönyörködött a tájban és fényeiben. Megtetszett neki, ahogyan ez a kislány a gyalogúton bandukolt a szőlőhegyre, és elkezdte festeni róla a képét. A kiállítás megnyitón az egykori kislány, akkor már bácsi azt mondta: így, teljesen készen soha nem látta a festményt, most szembesült vele, hogy ő van rajta. Molnárné Bódi Piroska elmondta azt is: a tárlat 2008-as megnyitásakor a bujági emberek tömegesen jöttek megnézni a képeket, mert a huszonöt év alatt, míg ezek a festmények a Nógrádi Történelmi Múzeumban voltak, mindössze hatszor állították ki Glatz-képeket Nógrád vármegyében, de egyszerre egy helyen soha nem volt látható tőle ennyi alkotás. Megjelent egy tíz-tizenkét fős gyermekcsoport is, nézegették a képeket. Egyikük odafordult a többiekhez: nézzétek, ez olyan, mint a Dávid! Kiderült, hogy Dávid ennek a bácsinak az unokája volt, körülbelül annyi idős, mint a nagypapja volt a kép készítésének idején. Ha beöltöztették volna, és a fejére tették volna a kalapot, nem igazán lehetett volna megkülönböztetni őket egymástól.

A tárlatvezető szavaiból az is kiderült, hogy Glatz a maga hétköznapi valójukban szerette megfesteni az embereket. Úgy mondta: paraszti életképeket fest. Szép Bözsi néni legtöbbször

Az *Ilona babával* című képpel kapcsolatban Molnárné Bódi Piroska elmondta: az idősebb bujági emberek be tudták azonosítani, hogy kiket festett meg Glatz, de az itt látható kék ruhás kislányról sokáig csak találgatták, ki lehet. Amikor megnyitották az állandó kiállítást, felkerült az esemény híre az internetre. Az egykori kislánynak a lánya meglátta a képet, és 2008 karácsonyán elhozta ide az idős édesanyját, aki elmesélte, hogy ezt a kis kék ruhácskát évtizedeken keresztül őrizgette, amíg szét nem foszlott. Beszél arról is, hogy abban a régi szegény világban a lányokat már nagyon korán, tizennégy-tizenöt éves korukban férjhez adták, hogy a férjeik gondoskodjanak róluk. Ő is tizenöt évesen ment férjhez, egy mátraverebélyi legényhez, ott is éltek. Ezért felejtették el a bujágiakat, mert megszakadt velük a kapcsolata, de a néni sorolta, kikkel járt egy iskolába, közülük többen éltek még akkor. Sőt, a házuk is megvolt, bár romos állapotban; azóta lebontották. A képen látható nagylány története is érdekes. Ahhoz a családdhoz tartozott, amelynek tagjait – férfiakat, nőket egyaránt – Glatz előszeretettel festegette. Bujákon sok volt az azonos vezetéknevű család, gyakran összekeverték egymást az emberek, ezért ragadványnevet adtak egymásnak. Őket úgy hívták, hogy Potyó. Potyó Ilonát Glatz többször is lefestette. A festőnek három fiúgyermek született, a középső, az előbb említett Henrik jött el a legtöbbször Bujákra, aki örökölte is kicsit édesapjától a festői vénát. Glatz azt szerette volna, ha legalább ez a fia bujági lányt választ feleségül. Kinézte magának Ilonát a leendő menyének. A lány nagyon szegény volt, de nem igazán tetszett neki a festő fia. Glatz ezért úgy próbálta rávenni a házasságra, hogy azt mondta

neki: ha férjhez mész a fiamhoz, még az unokáid is arannyal fognak játszani. A lány azonban csak legyintett egyet a kezével, és azt felelte: jó lesz azoknak a bokszos doboz is! Régen a falusi gyerekek azzal játszottak.

A *Margit csecsemővel* című képpel kapcsolatban a tárlatvezető emlékeztetett arra, hogy Margit néniről Szabó Zoltán *Cifra nyomorúság* című könyvében is olvashatunk. A szerző oldalakon keresztül írja le, hogyan öltözteti Margitot az édesanyja a vasárnapi szentmise előtt. „Órákig rakja rá a szoknyákat, díszítgeti pántlikával, soksoros gyöngyöt tesz a nyakába, és amikor elkészül a mű, akkor kikíséri a lányát a kapuba, és elindítja a templomba.” Az asszonyok megbillentették a lányok csipőjét, és a mendemonda szerint ettől volt a bujági lányoknak olyan ringó a járásuk. Nyilván nem ettől, de a hétköznapi ruha valóban ringott rajtuk, mert az alszoknyák nem voltak keményítettek, puha vászonzól készültek, és hétköznap nem is vettek fel annyit, mint ünnepi alkalmakkor. Az ünnepi keményített alszoknyák kicsit merevebben állnak.

Svájci táj faházakkal

Szabó Zoltán ezt írta Bujákról: „Tarka és meggondolatlan, érzelmes és lágy, derűs és nyugtalan.” Ezek a jelzők talán a mai napig jellemzőek a falunkra – fűzte hozzá Molnárné Bódi Piroska.

A *Bözsi csodálkozik* című kép azon kevesek egyike, amelyeken Glatz nem népviseletben ábrázolja Szép Bözsit. A szép jelzőt egyébként ő maga ragasztotta Bözsi neve elé. Amikor bemutatta az egyik festő barátjának, így szólt hozzá: Ne mondd te, hogy Sáfány Erzsébet vagy, mondd csak mindig azt, hogy Szép Bözsi vagy. Ez rajta is maradt, egészen a haláláig így hívta őt mindenki a faluban. A fiatalok nem is nagyon tudták, hogy nem ez az igazi neve.

A *Tyúktolvaj* című festményen látható néni is a Potyó család tagja volt, Mási néninek hívták. Évekkel ezelőtt élt még a családhoz tartozó nagyon idős néni, nem tudta megmondani, hogy Glatz miért pont így ábrázolta őt. A képen látható asszony tekintetében drámaiság, riadtság, szomorúság, nyomorúság tükröződik.

A szegénységet látjuk viszont a *Kukoricaszár-vivő* című képen is; egy meggörnyedt férfi cipeli a terhét. Abban a nyomorúságban kevés családnak volt még szekere itt a faluban. Keskeny nadrágszíjparcellákat művelgettek az emberek a falu határában, és amikor a férfiak elindultak hazafelé, mindig vittek valamit a hátukon, ha mást nem, akkor egy kéve kukoricaszárát, amit aztán vagy az állataikkal etettek meg, vagy begyújtottak vele a tűzhelybe, hogy megfőzzék a vacsorájukat.

A *Vasárnap délután falun* című képen egy idősebb nő *Bibliát* olvas. A központ egykori vezetője elmondta: a vasárnap akkoriban szent volt a falusi emberek számára, a pihenés, a megnyugvás napja. Kicsúfolták azt, aki ezen a napon dolgozott. Vasárnap reggel csak az állataikat etették meg, és kötelességszerűen elmentek a templomba a tízórás nagymisére. Ebéd után az asszonyok beültek a tiszta szobába, és olvasgatták a *Bibliát*, vagy imádkoztak az imakönyvből.

A *Meseolvasás* című képen Glatz egy vak öregembert örökített meg, aki szintén itt élt a faluban. A képen hallgatja, amint egy kislány mesét olvas egy könyvből. Egy másik leány pedig bábút tart a kezében. Glatznak voltak kedvenc családjai a faluban, akiknek a házában örömmel festegetett. Ilyen volt a Mihá család is. Előfordult, hogy reggel beköltözött hozzájuk a földes padlójú tisztaszobába. Megkínálták egy kis villásreggelivel, majd egész nap festett, miközben a család tagjai végezték körülötte a mindennapi tevékenységüket. Ennek a családnak volt egy nagyon idős tagja, Glatz úgy hívta: az öreg Mihá. Vele nagyon sokat beszélgetett, és le is festette. Egyik alkalommal az idős ember elgondolkozott, és azt mondta a festőnek: ugye, olyan lehet ez a nagyságos úrnak, amikor fest, mint amikor napos időben én az eke szarvát fogom a mezőn.

A *Kisfiú – kisleány* című kép egyik alakja, ma már Ilus néni, még mindig él, az egyetlenként Glatz Oszkár egykori modelljei közül. Amikor Ilus néni meglátta a kiállításon ezt a képet, elmesélte: nem szeretett modellt ülni a festőnek, mert kislányként

olyankor sokáig kellett egy helyben maradnia, ő viszont szívesebben játszott volna a pajtásaival. Felidézte: Glatz mindig az inasát küldte azokhoz, akiket szeretett volna lefesteni, ezért ha észrevette a közeledő inast, mindig elszaladt, elbújt. Amikor viszont meglátta itt a kiállított festményt, azt mondta: ha tudtam volna, hogy egyszer majd engem is így mutogatnak, lehet, hogy nyugodtabban ültem volna. Ilus néni azt is elmesélte: sosem felejt el, hogy egyszer lefestette Glatz az édesanyját cifra fekete viseletben. Akkor volt az a kép, mint egy ajtó, csudájára jártak a falusiak. Megjelent azonban egy fekete kalapos férfi, és elvitte a képet, azóta sem látták. Akkoriban mondogatta Glatz, hogy eladogatja a képeit a tengerentúltra. Ezért nem is lehet pontosan megállapítani, hogy hány képet festett Bujákon a közel négy évtized alatt.

Tájkép a temetőtől kecskéekkel

A *Két csendélet* című festmény Glatz feleségének, Wildner Máriának az alkotása. Bajor család leszármazottja volt, Münchenben, a festőiskolában ismerkedett meg Glatz Oszkárral. A tárlatvezető szerint, ha ő is folyamatosan tanulhatott volna, és ugyanúgy járhatta volna a világot, mint a férje, akkor legalább olyan híres festő válhatott volna belőle. Mivel azonban három gyermekük született, anyaként és feleségként életét a családjának szentelte, s a festéshez olyan témát keresett magának, amihez nem kellett elmenni otthonról. Így főleg csendéleteket festett, bár vannak portréi és tájképei is.

Glatz Oszkár csaknem negyven éven át erősen kötődött Bujához, de nem volt a település állandó lakosa. Amikor azonban megérkezett, boldogan mondta: „Megérezem a föld szagát, és úgy érzem, itthon vagyok... Budapesthez semmi nem köt, csak a tanári állásom.” Molnárné Bódi Piroska leszögezte: a bujágiak ápolják Glatz Oszkár festői hagyatékát, amire nagyon büszkék is. A népviselet és ez a gyűjtemény az, ami vonzóvá teszi a községet a turisták számára. A kiállítást évente ezeröttszáz-kétezer ember keresi fel.

(A bujági Glatz Oszkár állandó kiállítás a Glatz Oszkár Művelődési Központban látható. Címe: Buják, Kossuth Lajos út 3. A tárlatra telefonon lehet bejelentkezni: 06/32-488-002, 06/ 20-772-3421 További információ: www.bujak.hu)

Caput, mater et magistra

A fenti címmel nyílt állandó kiállítás az esztergomi bazilika építésének történetéről június 23-án a Főszékesegyházi Kincstár oratóriumtermében. A megnyitőünnepséget Magyarország valamennyi templomának feje, anyja és tanítómestere (latinul: *caput, mater et magistra*), az esztergomi bazilika belső terében tartották meg. A kincstár oratóriumtermének szűkösége volt az észszerű indok, de a helyszín megválasztása egyúttal – több mint – jelképes, hiszen, mint közismert, építéstörténeti jelentőségű felújítás zajlik a hatalmas templomon belül és kívül. Jó hír, hogy a bazilikában nem terveznek teljes lezárást, hősi küzdelem folyik itt a hitéletért, a templom „lelkéért”, valamint az idelátogatók, a turisták figyelméért, amely lankadatlan, s ez örvendetes.

A megnyitő ünnepi alkalmán a kiállítás helyszínére tartva a szentély kibontott padlózata felett húzódó hosszú állványhídon kellett áthaladniuk a vállalkozó kedvűeknek. Török Csaba plébániai kormányzó a sajátos helyzet előnyére mutatott rá, a jelenlévők figyelmébe ajánlva egy – az állványzatról (ő „sóhajok hídjának” nevezte) jól megfigyelhető – homokkal beszórt kis területet: mint mondta, ez alatt található a bazilika alapköve, amelyet 1822. április 23-án helyeztek el.

Középtájon keresnénk, de furcsa módon egy félreeső részen találjuk. S hogy mi lehet ennek a magyarázata? Török Csaba már sorolta is a kupola tartófalaival kapcsolatos építészeti – és pénzügyi – megfontolásokból eredő okokat, mesél a legelső tervekhez képest „hátrébb tolt” templomról, e változtatás következményeiről, közel hozva hozzánk a történelmi időket. A plébániai kormányzónak, egyben a kincstár igazgatójának a megnyitón elhangzott szellemes építéstörténeti kitérője már az állandó kiállítás tárgyai felé terelte a figyelmünket.

A tárlatot Vukoszavlyev Zorán műemlékvédelemért felelős helyettes államtitkár nyitotta meg: a templom rangját méltatta, és beszédében arra a következtetésre jutott, hogy az esztergomi bazilika, a „caput, mater et magistra” nem vehető össze nagy elődök példáival, csakis önmagához mérhető. Beszédében megjegyezte: e templom az egykor hazánkba látogató Le Corbusier-re, a francia építészet kiemelkedő alakjára is nagy hatást tett.

A bazilika építésének történetéről, a kincstárban megnyílt kiállítás anyagáról, koncepciójáról Kontsek Ildikó művészettörténész, a tárlat rendezője beszélt részletesen. Mint mondta, a mostani felújítás körülményeinél sokkal nehezebbeket is megélt már e gyönyörű templom, mégis megmaradt nagyszerűsége, jelentősége, ma is élő szellemisége, üzenete.

Ahogy az korábban írtuk, az esztergomi bazilika építésének történetét bemutató kiállítás az épület főhomlokzatának latin feliratát idézi, mely szerint ez a templom Magyarország valamennyi templomának feje, anyja és tanítómestere.

Az esztergomi Várhegyen koronázták meg a Magyar Királyság első uralkodóját, Szent Istvánt. Ő alapította meg az esztergomi érsekséget, melynek székesegyházát 1010 körül szentelték fel. A főegyházmegye és a templom védőszentje, Szent Adalbert (956–997) maga is járt Esztergomban, hogy prágai püspökként segítsen megerősíteni az új királyságot és az érsekséget.

Több stíluskorszak után a reneszánsz is megjelent Esztergomban. Bakócz Tamás érsek 1507-ben elkészült sírkápolnája ma is őrzi a művelt érsekek emlékét. 1543-ban a török szultán seregei elől az érsekség Nagyszombatba menekült, ahonnan csak 1820-ban, tehát jóval Esztergomnak az oszmán uralom alóli felszabadulása (1683) után tért vissza ősi székhelyére.

Az új bazilika tervezésével már a 18. században foglalkoztak, de valójában csak a 19. századra érkezett el a megvalósítás ideje. Négy érsek, Rudnay Sándor, Kopácsy József, Scitovszky János és Simor János korában zajlott az építkezés. Bár a munkálatokat teljesen csak utóda idején fejezték be, 1856. augusztus 31-én

Scitovszky János érsek szentelte fel az ország legnagyobb templomát az uralkodó, Ferenc József császár jelenlétében.

A kiállításon minderről részletes tájékoztatást olvashatunk a táblákon (angol, szlovák, latin nyelven is), de az idelátogató figyelmét elsősorban a tárlat leglátványosabb darabja, a közepén álló grandiózus makett köti le, melyet 1822-ben Mathes János helyettes építésvezető készített kilenc hónap alatt, „nagy gondnal és szeretettel”, Kühnel Pál és Packh János nagyszabású tervei alapján. A makett fenyőfa lapokon áll, erre erősítették rá a domborzati és építészeti elemeket. A felépítmény is fából készült, az egyes darabokat megfestették, vagy rajzolt, festett papírlapokat ragasztottak azokra.

Kontsek Ildikó a kiállítás megnyitón elmondta, a természetes immár negyedik alkalommal helyezik át (adott esetben fűrészelik szét és illesztik össze újra), valamint restaurálják, de éppoly gondossággal és szeretettel teszik ezt, mint annak idején Mathes János. Az impozáns alkotás megmutatja a megrendelő nagyratörő elképzeléseit az érseki székhely ideális kialakításáról. A makettet a jelenlegi épületegyüttessel összehasonlítva látható, hogy a templom körül nem épült meg minden, amit terveztek.

Mindenesetre az alapkonceptió a bazilika és környéke mostani állapotában is követhető, a templomot ma is használják a környékbeli és a távolabbról nagy számban érkező hívek istentiszteleti célra és érdeklődő turisták százezrei látogatják folyamatosan – tette hozzá Kontsek Ildikó.

Az állandó kiállítás külön vitrinekben mutatja be a bazilika felszentelésekor használt liturgikus eszközöket és az akkor készült emléktárgyakat.

A nagy makett mellett két szerkezeti modell is fennmaradt, melyeket a kupolához és a főhajó tetőzetéhez készítettek. A kiállítás falaira az érsekek korabeli portréi kerültek, illetve az északi kereszthajó elpusztult freskójának maradványai.

A kiállítóterben egy érintőképernyős felületen is nyomon követhetjük az építéstörténetet számos illusztráció és részletes leírás segítségével.

Az állandó kiállítás látványterve és téralakítása Zalavári Tibor Kálmán munkája, a makettet Szakács Márton restaurálta. A kiállításon szereplő fényképes reprodukciók eredetijének őrzési helye az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, a Keresztény Múzeum, a Prímási és Főkáptalani Levéltár és az Érseki Simor Könyvtár.

Az esztergomi bazilika programjairól, kiállításairól a főszékesegyház honlapján található bővebb tájékoztatás.

Körössy László
Fotó: Mudrák Attila

Otthon a Tihanyi alapítólevél

A Tihanyi alapítólevél személyesen címmel rendkívüli időszaki kiállítás nyílt június 17-én a Tihanyi Bencés Apátsági Múzeumban, amelynek különösen értékes írásos emléke az 1055-ben keletkezett, épségben fennmaradt és az 1500-as évek óta a Pannonhalmi Főapátságban gondosan őrzött Tihanyi alapítólevél. Ez Magyarország egyik legfontosabb magyar nyelvű szórványemléke, amelyet állati bőrhártyára írtak.

A megnyitőünnepség az apátsági templomban kezdődött, ahol Barkó Ágoston OSB a tihanyi bencés apátság szerzetesi közössége nevében köszöntötte a megjelenteket.

„Nagy eseményre gyűltünk össze” – mondta, és felidézte, hogy néhány évvel ezelőtt Mihályi Jeromos OSB, a tihanyi apátság perjele felvetette, milyen jó lenne kiállítani az alapítólevelet az apátsági múzeumban. A Pannonhalmi Főapátság és Hortobágyi Cirill főapát jóvoltából ez most megvalósult, ami azért is nagy esemény, mert az utóbbi években a 11. századi tihanyi apátság története egyre megismerhetőbbé válik, köszönhetően az Eötvös Loránd Kutatási Hálózat szakembereinek is, akik feltárták a királyi kriptát, és megvizsgálták a benne található csontokat, tárgyakat. Óriási élmény a látogatóknak, amikor olyan ezeréves oszlopokat érinthetnek meg, amelyekre egy apátság épült. „Az alapításunk évszázadáról van szó” – emlékeztetett Barkó Ágoston.

Mihályi Jeromos perjel a kiállítást megnyitó beszédében köszönetet mondott mindenkinek, aki segített abban, hogy a *Tihanyi alapítólevelet* keletkezésének helyszínén mutathassák be.

A Pannonhalmáról érkezett alapítólevelet a 2021 tavaszára teljesen megújult, korszerű biztonságtechnikával és installációs rendszerrel felszerelt galériában csomagolták ki gondos kezek. „Meghatottság, hála, öröm, egyúttal a jövőbe vetett bizalommal teli remény érzései kavargtak bennünk” – fogalmazott ezzel kapcsolatban a perjel.

Magyarország első, eredeti állapotában fennmaradt okmányát Dénesi Tamás, a Pannonhalmi Főapátsági Levéltár igazgatója és Szlavkovszky Mariann történész, muzeológus, a most megnyílt kiállítás kurátora helyezte vitrinbe.

A tihanyi apátság perjele felhívta a figyelmet arra, hogy Veszprém, az ősi város és püspöki székhely, amelynek Szent Mihály-székesegyházában királynőket koronáztak, idén a Balatonnal együtt Európa kulturális fővárosa.

„A Balaton-felvidéki tájban ékkövekként felbukkanó középkori, román stílusú templomaink, a herendi porcelán fenséges és finom eleganciája, Balatonfüred reformkori emlékei a »haza és haladás« jegyében – mind-mind gazdagítják a Kárpát-medencéből és az egész világból hozzánk érkező vendégeket. Tihanyi bencés apátságunk ezeréves küldetése, hogy itt, a Balaton felett hirdesse és szolgálja azt a keresztény és magyar kultúrát, amely felemeli az emberi szívet, kiemel bennünket a hétköznapi szürkeségből, és közelebb vezet a teremtő és gondviselő Istenhez, s egyúttal békét és kreativitást ad a ma emberének” – mondta beszédében Mihályi Jeromos perjel.

Majd Hortobágyi Cirill pannonhalmi főapát kifejtette: I. András király Tihanyban akart temetkezni, ezért, mint annyi más nagy hatalmú külföldi uralkodótársra, templomot és monostort alapított Isten szolgálatára, hogy halála után hamvai felett beláthatatlan időnkig imádkozzanak a szerzetesek. Az istentisztelet serény és fáradhatatlan végzésére alapította tehát a kolostort. Ez a tényleges üzenet, ez az, ami századokon átívelő és napjainkban is aktuális küldetés. A főapát Mészöly Miklós naplójegyzeteiből idézett: „Nem kell kőtáblára vésné – rajta van.” Vajon mi az, amit nem kell kőtáblára vésné, mert úgyis rajta van? Talán mindaz, ami lényeges és fontos, amit valamiképpen eleve tudunk, és nem kell külön megtanulnunk. Itt és most erről a kijelentésről van szó: „Az

istentisztelet serény és fáradhatatlan végzésére alapított a kolostor.”

„Egyfajta folyamatos emlékeztetésre mégis szükségünk van. Ha nincs folyamatos emlékeztetés, elalszunk, belealszunk az életünkbe. Nincs könnyebb, mint ez a belealvás. Szinte mindenki alszik, néhányan félálomban bandukolnak, a legkiválóbb kevesek vannak csupán ébren” – idézte Hortobágyi Cirill Győrffy Ákos költő szavait. Mindig Istent, az embert, a nemzetet tartjuk szem előtt, ám úgy, hogy Krisztus szeretetének semmit elébe nem tesszünk – zárta ünnepi beszédét a pannonhalmi főapát.

Vincze Máté közgyűjteményekért és kulturális fejlesztésekért felelős helyettes államtitkár beszédében arra mutatott rá, hogy a *Tihanyi alapítólevél* nem csupán írásos emlék, Magyarország első, eredetiben fennmaradt okmánya. Elválaszthatatlan az identitásunktól is, szorosan hozzátartozik, és nem véletlen, hogy éppen ezekben a nehéz időkben állítják ki.

Ünnepi beszédet mondott Dénesi Tamás, a Pannonhalmi Főapátsági Levéltár igazgatója is, aki az általa vezetett intézmény két legfontosabb okiratának nevezte a pannonhalmi és a tihanyi apátság alapítólevelét, s mint mondta, egyúttal az is kijelenthető, hogy ezek Magyarország legfontosabb okiratai közé tartoznak.

Dénesi Tamás arról is beszélt, miért kerültek magyar szavak a Tihanyi alapítólevél latin nyelvű szövegébe. Amikor ugyanis a bencés apátság megalapításáról szóló oklevél leírja a király által adományozott birtokokat és azok határpontjait, egyes részek magyarul olvashatók a szövegben. Vélhetően azért van ez így, mert az oklevelet fogalmazó személy (feltételezhetően Miklós püspök – a szerk.) arra gondolhatott: ha később peres eljárásra kerülne sor, a helyi emberek, akiket megkérdeznék, hol is van a körtefa, magyarul fogják azt meghatározni.

A levéltár igazgatója azt is elmondta: az alapítás évében, 1055-ben valószínűleg tizenkét szerzetes érkezett a monostorba. A *Tihanyi alapítólevél* nem csupán egy az első magyar nyelvemlékek közül, hanem kultúránk találkozásának dokumentuma is, hiszen latinul íródott, rimes prózában, előfordulnak benne magyar szavak, sőt, még görög szó is található benne. Az oklevél hitelesítői között pedig találhatunk szláv, német és magyar nyelven aláírókat is.

A megnyitőünnepségen részletek hangzottak el a *Tihanyi alapítólevél*ről Pelczéder Katalin nyelvészprofesszor előadásában. Zenei szolgálatot végzett a Collegium Musicum Jaurinense Kelemen Áron OSB vezényletével.

(A Tihanyi alapítólevél személyesen című tárlat augusztus 31-ig látogatható a Tihanyi Bencés Apátsági Múzeumban.)

Úton egy jobb világ felé

Vannak szavak, amelyeket hallva görcsbe rándul a gyomrunk – ilyen a „menekült” és a „politika”. Korunkban mindkét fogalomhoz annyi mellékes jelentés, olykor nem is racionális, hanem sokkal inkább érzelmi természetű meghatározottság tapad, hogy legszívesebben nem is beszélünk ezekről, különösen nem az e kettőből alkotott szókapcsolatról. Solymári Dániel könyve azért hív izgalmas utazásra, mert egyfelől visszaadja nekünk e szavakat, kiemelve a közhelyek és az előítéletek hálójából a menekültek és a politika kérdéskörét, másfelől pedig bebizonyítja, hogy értelmesen és érvelve is lehet szólni olyan kérdésekről, amelyeket a közbeszéd a legeltérőbb előjelekkel felkapott, de eközben el is torzított.

A főcím Ferenc pápa első, 2013-as elvándorlók és menekültek világnapjára írt üzenetéből származik. Immár tíz év távlatából szíven ütő visszatekinteni, és észrevenni, hogy ebben az egyszerű megfogalmazásban ott él megannyi azóta megélt tapasztalatunk, kérdésünk, kételyünk, de prófétai módon körvonalazódik a *Fratelli tutti* enciklika egyik fő gondolata is. Ezenfelül már ezen első megfontolás kapcsán az is tudatosul bennünk, hogy Jorge Mario Bergoglio milyen megalapozott és átlételemkedett, átértelmező teológiával és lelkeséggel szól hozzánk: ezerirányú, olykor igen eltérő hangvételi, műfajú megszólalása mögött felsejlik az a hívó szív, amelynek fókuszában az evangélium eleven hangja áll, s amelyből ennek az oly sok kortársát megérintő pápának a hiteles szavai születnek.

A kötet első harmada általános felvezetésnek tekinthető. A szerző – aki nemcsak a Máltai Szeretetszolgálatnál betöltött hivatás-szolgálat, tudományos jártassága, de személyes elköteleződése és megannyi közvetlen, nemegyszer megrendítő életpasztalata okán is a vizsgált téma kiemelkedő hazai szakértőjének számít – megindokolja a témaválasztást, annak aktualitását (messze túlmutatva a leegyszerűsítő szövegeken), majd tömör, lényegre törő összegzését adja a migráció és az elvándorlás kérdésével kapcsolatos tanítóhivatali reflexiónak, azt is felmutatva, hogy Ferenc pápasága e tekintetben mennyiben tekinthető történelmi mérföldkönek. Külső indokként elegendő a mindannyiunkat foglalkoztató korszakos kihívásokra gondolnunk, ám emellett van egy belső indok is: Bergoglio pápával az Apostoli Szentsek tanításának és gyakorlati szolgálatának valóban új kora bontakozik ki előttünk. Hogy ezt még jobban megvilágítsa, röviden bemutatja a jelen pontifikátus utazásaink mérlegét, kiemelve, mi mindent olvashatunk ki a helyszínekből, eseményekből és találkozásokból.

Ezt követi a tulajdonképpeni „törzs”: az üzenetek elemzése. Igen alapos és kidolgozott módszertani bevezetést kapunk, amelyben megismerkedhetünk az ötlépcsős elemzés fázisaival: főbb jellemzők, a belső részek címből kiinduló vizsgálata, főkategóriák és alkategóriák alkotása a kulcsgondolatokból, rövid összegzés és az idézett szövegek, hivatkozások elemzése. Ez is jelzi, hogy az egyik oldalról ismeretterjesztőnek, bevezető karakterűnek tekinthető könyv egyszerre tudományos igényű, szakmailag is végiggondolt írás. Külön meg kell említenünk a kiterjedt lábjegyzet-apparátust, amely segíti az olvasó további vizsgálódását, elmélyülését a nemzetközi szakirodalomban. Eközben megértjük egy korábbi fejezet („Módszertani megfontolások”) olykor talán elvontnak tűnő, ám összességében mégis elengedhetetlen szempontjait a diskurzuselemzés metódusa kapcsán, s azt, hogy – az egyik idézett szerző meglátásával összhangban – mi-

ként válnak ezáltal az összetett társadalmi problémák érthetőbbé, a beszélő személyének célja pedig láthatóbbá.

Az egyes üzenetek lineáris bemutatása és elemzése nagyfokú gazdagságot tár elénk: vannak lelkeségi, lelkipásztori tónusú szövegek, de az elmúlt évek során megjelentek inkább „szakmainak” tekinthető (ezen nem pusztán a hittudományt, de a vizsgált kérdések társadalmi, politikai és egyéb vonatkozását vizsgáló szaktudományokat is érte). Tíz esztendő összegző vizsgálata már önmagában fontos belátásokkal szolgál, például a ferenci pápaság teológiai forrásainak vizsgálata terén (ahol a legtöbb idézett elődök, dokumentumok mérlege analógiát mutat a „nagy” enciklikák, buzdítások alapvetésével). Számunkra mindazonáltal a visszatérő kulcsfogalmak voltak a különösen elgondolkodásra indítók: a Szent Család (mint amely maga is menekült Egyiptomban), az Egyház megújulásának szükségessége (befogadás, párbeszéd), a kereszténység kortárs profiljának kibomlása (az idők jeleinek olvasása) és egy evangéliumi kovász által áthatott emberiség képe (a találkozás kultúrája szemben a leselejtezés, eldobás kultúrájával; a személyesség és a kapcsolat hangsúlyozása szemben a fogyasztással, az individualizmussal, a bezárkózással). Szinte észre sem vesszük, de a pápai menekült-politika bemutatása kitágul: egyházi önanonosságunk, hiteles evangéliumi létünk alapvetései állnak elénk.

Az üzenetek közös vonásainak bemutatását követően két igen lényeges fejezet következik még a Római Kúria átalakításáról a menekültek érdekében, és arról, hogy a megfogalmazódott elvek miként válnak ezáltal reális szakpolitikává. Végezetül bőséges melléklet-apparátust kapunk, táblázatosan összefoglalva a pápai utakat, kiemelve egyik-másik történelmi jelentőségét, majd pedig ábrákkal (kódtérképekkel) felrajzolva az egyes üzenetek tartalmát.

A munka hazánkban eddig kevésbé vizsgált terepre kalauzol bennünket. Az úttörés persze nehéz. Észrevevessük, mennyire nem állandósult még a teológia és a katolikus egyházi szervezet magyar nyelvű szókincse (például mennyire nem egységes szakirodalomban a vatikáni hivatalok egykori és jelenlegi megnevezése, egy-egy szófordulat vagy szakkifejezés bevett fordítása), ám ez mindannyiunk, a magyar egyházi közeg közös adóssága. Egy másik apróság talán éppen a lelkesedés számlájára írható: miközben tény és való, hogy a ferenci pápaság fordulópont, olykor mégsem annyira „első”, mint gondolnánk. Csak egy konkrét megjegyzés: többször olvashatjuk, hogy a Közép-afrikai Köztársaságot felkeresve Ferenc volt az első pápa, aki aktív háborús övezetbe látogatott. Nem kell messzire mennünk, hogy ellenpéldát hozzunk: 1052-ben IX. Leó III. Henrik német-római császár invitálására az ostromlott Pozsony alá érkezett, hogy közvetítsen az uralkodó és I. András magyar király között. Mindez azonban nem elvesz a kötet értékéből, inkább megerősíti az alapvető üzenetet: folytonosság, egység áll fenn a korábbi egyházfők, tanítóhivatali megnyilatkozások és Ferenc pápa között.

Mindent egybevetve jó szívvel ajánljuk olvasásra e könyvet, amely mind a téma iránt érdeklődők, mind a szakemberek számára megannyi ismeretet, belátást és továbbgondolásra ösztönző megalapítást tartalmaz. Valóban meghív az útra egy jobb világ felé.

(Solymári Dániel: *Úton egy jobb világ felé. Ferenc pápa menekült-politikája. Vigilia, Budapest 2023*)

Török Csaba

Megerősítések

Hosszú hétvége Bécsben. Pénteken *Madama Butterfly* a Staatsoperben. A 2008-ban, ötvennégy évesen elhunyt Oscar-díjas angol filmes, Anthony Minghella (*Az angol beteg*, *A tehetséges Mr. Ripley*, *Hideghegy*, *Bűnös viszonyok*) és felesége, Carolyn Choa 2005-ben született rendezése a londoni Coliseum-ból (az English National Operából) indult útjára, aztán a Litván Nemzeti Opera és Balett Színház mutatta be. A New York-i Metropolitan 2006 óta játssza ebben a formában Puccini művét. És 2020-ban ez a produkció váltotta a bécsi operaház 1957-es, Josef Gielen-féle, Tsugouharu Foujita díszleteivel és jelmezeivel klasszikussá vált, patinás előadását. (Minghella *Burrefly-a* 2024. május 11-én ismét látható lesz itthon is a Met élő HD-közvetítéseinek sorozatában.)

Üres, enyhén emelkedő tér, fekete, sávolt lakkpadlóval. Fölötte egy horizontsávot nyitó, óriási tükrös felület engedti fentről is látni a színen zajló eseményeket, olykor még a takarásban történeteket is. Tradicionális és stilizált ez a japáni világ táncosokkal, mozgásművészekkel, bunraku bábokkal. Jelzészzerű terek, pazar, színpompás jelmezek, lebegő lampionok, cseresznyevirág-zuhatag, póznák csúcsán röppentett origamimadarak, káprázatos világitási effektusok. Valamennyi jelenet, minden pillanat másodpercről másodpercre kidolgozott művelet. Egy folyamatosan áttűnő műalkotás: fényekkel és árnyékokkal, egyénnel és tömeggel, napnyugtával és napkeltevel... *Butterfly* kisfia egy bunraku báb, amelyet három – feketébe burkolódzott – bábművész mozgat. Annak idején Plácido Domingo vetette fel, hogy milyen problémát jelent ebben a darabban a gyerekszereplő.

A Minghella-Choa házaspár megoldása különleges. Különleges és szeniális. A merev arcú, mégis mindent kifejező báb állandó rezdülésben: ez a „kisfiú” pontosan arra figyel, amire kell, olyan természetesen reagál a történetekre, ahogyan egy ilyen korú gyermek nem tudna. Tipegve fut, mutogat, melázik, figyel, tüsténkedik, örvend és szomorkodik, az anyjához simul, fárad és elalszik... Paradox, de talán soha nem volt még ennyire valódi és megrendítő Puccini operájában az anya-gyermek kapcsolat, a Zümmögő kórus közbeni némajáték, mint itt, e „lélektelen tárgy” segítségével megjelenítve. Sonya Yoncheva (*Butterfly*) diadalmaskodik, állva ünnepli a közönség legújabb szerepében. Vörös Szilvia (Suzuki) és Boris Pinkhasovich (Sharpless konzul) kiváló, Charles Castronovo hangilag ugyan kissé halványabb, de hiteles Pinkerton.

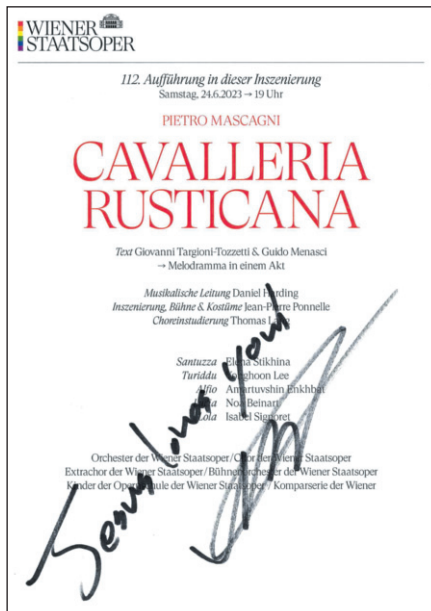
Másnap este Mascagni *Parasztbecsülete* és Leoncavallo *Bajazzókja*; az operaierek Jean-Pierre Ponnelle hagyományos, „hiperrealista” rendezésében. Sokadik alkalommal sem lehet megenni vagy betelni vele. Ezúttal a brit Daniel Harding vezényel. Ő elsősorban koncertdirigens, ritka operai kitérői ezért is érdekesek. A *Parasztbecsület* angolosan kimért vele, a verizmushoz talán túlzottan steril; a *Bajazzók* minden szempontból ütősebben sikerül. Erős, nagy hangok; a két darabban énekesi átfedések: az áldozattá váló Turiddu és a kétszeres gyilkossá lett komédiás, Canio: Yonghoon Lee; Alfio, a felszarvazott fuvaros, majd Tonio, a „bam-ba”: Amartuvshin Enkhbat.

Az előadás végén – némi nosztalgiával visszatekintve immár több mint három évtized vonatkozó emlékeire, nagy találkozásaira – aláírásgyűjtő portya zajlik a művészbejárónál. Már nincs akkora tolongás, mint régebben. A csodálatos Asmik Grigorian (Nedda) körül azért kisebb csoport kavarg. Felszabadultan, mo-

solyogva állja a sarat, kérdésekre válaszolgat, odafirkantott neve tintagombolyag, talán AG monogram. Amartuvshin Enkhbat udvarias, de láthatóan mehetnékje van. Budapest említésére sajátos gondolattársítással az Attila névvel felel. Tekintettel arra, hogy bariton, most bizonyára nem a korai Verdi-opera basszus címszereplőjére akart utalni; mongolként inkább a harcoss múlt és a „keleti testvériség” húrját pendítette meg a történelmi hun király megidézésével. Sietségének oka rövidesen kiderül: egy közeli utcai szemetesnél leáll két kísérőjével, békésen tereferél; végre cigarettára gyújthatott.

Yonghoon Lee nemrég hagyta maga mögött a színpadi őrzöngést, zokogást, a széles gesztusokat, a mediterrán virtuskodást. Autentikusságra törekvő művész, aki érti és érzi azt a lelkivilágot, de távol-keleti karakterét persze nem tudja levetni, elfedni. Spinto tenorját a végletekig viszi, volumene, „csúcsele” néha már túl sok is. A művészbejáró előtt megtorpanó énekes szolid, szerény, már-már észrevétlen. Teljes „vérmérsékletváltás”; semmi harsányság. Komolyan szívélyes. Idén lesz ötvenéves, de aszketikus alkatával, koromfekete hajával és szemüvegesen olyan, mint egy eminens koreai egyetemista. Látom, hogy a nevének túl valami hosszabbat írogat az elé tartott abendzettelekre, műsorfüzetekbe. Megköszönve a nekem szánt szignót, már Grigorian felé tartva nézek a lapra; egy egyszerű mondat áll rajta angolul: „Jézus szeret téged.” Megtorpanok. Szíven üt *itt* ez az üzenet; a váratlan hitvallás közvetlensége, tisztasága, bátorsága. A mód, ahogyan válogatás nélkül megosztja másokkal bizonyosságát. Hagyjam, vagyhatom e keresetlen megerősítést szó nélkül? Tétován visszanezek. Abban bízva, hogy tán még veszi a megkéső reakciót, odabiccentek. Isten létéről az igazi művészet, benne a „komolyzene” biztosítékot nyújt, ahogy az Evangélium. Ilyen estéken pedig különösen érzem a szeretetét.

Pallós Tamás

ÖRÖMHÍR MINDENKINEK!
INFO@KATRADIO.HU | 061 255 3333

MAGYAR KATOLIKUS RÁDIÓ
katolikusradio.hu

Dioráma felnőtteknek

Gondolatok Wes Anderson legújabb filmjéről

Emlékszünk még gyerekkorunkból arra, hogyan játszottunk a terepasztallal? Úgy, hogy megépítettük: lelkesen vásároltuk hozzá a vasútmodell, emberfigurát és műanyag fát, élethűre csiszoltuk az épületeket, faragtuk az alagutat rejtő hegy lankáit. A végtelen türelemmel elkészített, valóságunk egy darabkáját másoló végeredmény aztán késő kamaszkorunkra többnyire a padláson porosodva végezte. Wes Anderson új filmje, a hazai mozikban már júniusban bemutatott *Asteroid City* pontosan ugyanezt teszi, csak éppen a valóság helyett rendezője képzelőerejéből táplálkozik.

Az arizonai sivatagba sebesen zakatoló vonat érkezik, s egy álmos kisvárost ébresztget túlkölésével. A nap forrón éget, a házak precíz rendben sorakoznak, az utca kihalt, az országút pedig újabb jövevényt hoz a kábító hőségbe: egy négygyerekes családapa kénytelen megállni elromlott autójával a helyi szerelőnél. Augie Steenbeck (Jason Schwartzman) felhívja apósát (Tom Hanks), és gyorsan megkérdi az autószerelőt (Matt Dillon), mit lehetne tenni. Látva a szaki tanácstalan-ságát, a férfi felkészül arra, hogy hosszabban fognak időzni a településen. S ezt mindjárt azzal kezdi, hogy közli gyermekeivel a hírt:

az édesanyjuk két hete meghalt, hamvai pedig itt vannak nála egy műanyag edényben. Kevés groteszkebb indítás létezik a kortárs szerzői filmkínálatban, Anderson pedig tovább fokozza a bizarr alaphelyzetet: csakhamar kiderül, hogy mindez egy elképzelt színházi dráma cselekménye, amit színészek játszanak, s az alkotók próbafolyamatáról (a drámaíróval: Edward Norton) éppen tévéfilm készül, még hozzá fekete-fehérben. A narrátor (Bryan Cranston) akkurátusan elmagyarázza, miről van szó, s a többi szereplő is faarccal, gondosan a kamera felé fordulva adja elő monológját. Ez, és a makettszerű díszlet jólesően ismerős rendezői védjegy, ám hiába a virtuóz ügyességgel változtatott metaszintek, a mondanivaló körüli homály csak nem akar oszlani.

Wes Anderson ezúttal az ötvenes évek Amerikájának ufóörületét, a hollywoodi színjátszásra nagy hatással levő Actors' Studio method acting forradalmát és a kor popslágereit ötvözi bevált témáival: koravén, ugyanakkor gyerekesen tanácstalan szereplőket mutat, akik rendre valamilyen családi traumától szenvednek. A színésznő (Scarlett Johansson) félrecsúszottnak vélt karrierje elől menekül, a nagypapa (Hanks) képtelen kifejezni unokái iránti érzelmeit, a helyi kereskedő (Steve Carrell) mindent, de mindent pénzé tenne, a pocakos katonatiszt (Jeffrey Wright) pedig tudományos diákolimpiát vezényel, ám váratlanul közbeszól egy valódi úrlény. A nagy riadalom közepette vesztégzárat rendelnek el, s úgy tűnik, legjobban a helyi lurkók élvezik a felfordulást.

Az *Asteroid City* történetstilánkjai láthatóan nagyon szeretnének összeállni egy nagy egésszé, ám legkésőbb a játékidő közepére a néző is rájön, hogy ez esélytelen. A legkidolgozottabb talán a gyászoló apa és a helyét kereső színésznő sztorija: a két, saját traumájával küzdő figura beszélgetése magában hordozza a katarzis ígérését, s végül mintha kialakulna közöttük egyfajta kötődés. Persze ez a kapcsolat is amolyan „wesandersonosan” abszurd: súlyos lelki sérült emberek próbálják megváltani egymást. A szerelem azért *Asteroid City* más tájain is bimbózik, ám a helyi tanár (Maya Hawke) és a cowboy (Rupert Friend), illetve a nagyfiú (Jake Ryan) és a helyi diáklány (Grace Edwards) románca nem tud többé válni pusztá háttéreseménnyel. A rendező minden eddiginél sűrűbb, popkulturális utalásokkal telezsört párbeszédekkel, túlsúfolt képekkel és látványosan hangsúlyozott fejezetjelzésekkel igyekszik

tudtunkra adni, hogy valami igazán fontosat szeretne mondani, ám történetet nem, csupán világot épít. Szeretne szólni gyászról, kiüresedettségről és életközepi válságról, jellegzetes formai játékaikat azonban addig feszíti, hogy már-már önparódiába hajlanak.

Emlékszünk még gyerekkorunkból arra, hogyan játszottunk a terepasztallal? Leginkább sehogy. A hosszú évek veritékes munkájával megépített dioráma ugyanis nem erre való: inkább arra, hogy kiállítsuk a sarokba, és elbűszkélkedjünk vele. Wes Ander-

son pontosan idáig jutott legújabb filmjében: művét kivételes műgonddal és valószínűleg nagy élvezettel készítette el, csak egyvalamiről feledkezett meg: beleszóni lelkének egy darabját.

(Wes Anderson: *Asteroid City*, Focus Features, 105 perc, 2023)

Paksa Balázs

EGER 91.8 MHz | MISKOLC 95.1 MHz | TOKAJ 101.8 MHz
 SATORALJAUJHELY 90.6 MHz | GYÖNGYÖS 102.2 MHz
 ENCS 95.4 MHz | HATVAN 94.0 MHz | TÖRÖKSZENTMIKLÓS 96.4 MHz

SZENT
István
 RÁDIÓ

szentistvanradio.hu

AZ *Új Ember* KÖNYVESBOLT AJÁNLATA FERENC PÁPA MAGYARORSZÁGI APOSTOLI LÁTOGATÁSÁRA

FERENC PÁPA A REMÉNY TANÚI ÉS MAGVETŐI LEGYÜNK!

Katekézisek a keresztény reményről
2016. december 7. – 2017. október 25.

„A mi reményünk egy személy, mégpedig az Úr Jézus, akinek élő jelenlétét felismerjük magunkban és testvéreinkben, hiszen Krisztus feltámadt.” (2017. április 5.)

„Menjünk el Krisztus sírjához, lássuk az elmozdított kősziklát, és gondoljunk arra, hogy Isten egy nem remélt jövőt készít nekem és mindannyiunknak! Menjünk el saját sírunkhoz – mindnyájunknak van egy kis sírja belül –, és lássuk meg, hogy Isten képes itt is feltámadást adni! Itt boldogság van, öröm és élet van, ahol mindenki csak azt hitte, hogy szomorúság, vereség és sötétség uralkodik. Isten a legkopárabb kövek közül hajtatja ki legszebb virágait!” (2017. április 19.)

„A jövőt még nem ismerjük, de tudjuk, hogy az élet legnagyobb kegyelme Jézus Krisztus: ő Isten ölelése, aki utunk végén vár ránk, de aki már most kísér és vigasztal bennünket utunkon.” (2017. augusztus 23.)

„Ha egységben maradunk Jézussal, a nehéz pillanatok hidege nem bénít meg bennünket; és ha az egész világ a remény ellen prédikálna, ha azt mondaná, hogy a jövő csak sötét felleget hoz, a keresztény tudja, hogy abban a jövőben ott van az Úr visszatérése.” (2017. október 11.)

A könyv megvásárolható az Új Ember könyvesboltban
(1053 Budapest, Ferenciek tere 7–8.),
valamint webáruházunkban: bolt.ujember.hu